

[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions are compulsory.
 2. Draw diagram /maps wherever necessary
 3. Figures to the right indicate marks allotted to the question.
 4. **Attach the map to your answer paper.**

Q.1A On the outline map of Mumbai supplied to you, mark and name the following. 10

- a) A hill
- b) Mithi river
- c) A dumping ground
- d) A pilgrim centre
- e) An archaeological site
- f) A sinking area
- g) Juhu beach
- h) A site of noise pollution due to air transportation
- i) National park
- j) A creek

B On the outline map of Konkan supplied to you, mark and name the following: 10

- a) Sindhudurg district
- b) A bird sanctuary
- c) Thane creek
- d) A hydel power station in Raigad district
- e) Thal ghat
- f) A fort in Raigad district
- g) A hill station in Sindhudurg district
- h) A flood prone area in Raigad district
- i) A pilgrim centre in Ratnagiri district
- j) A beach in Sindhudurg district

Q.2A Define waste? Give a classification of solid waste? 10

B What is waste management? Explain methods used for effective solid waste management? 10

OR

A Discuss the different sources of solid waste? 10

B Explain various initiatives taken by local bodies for solid waste management? 10

- Q.3A Explain the causes and effects of hunger? 10
B Write an essay on sustainable agriculture. 10

OR

- A Write a detailed note on green business? 10
B What are the environmental problems associated with industries? 10

- Q.4A Discuss in detail the various types of tourism? 10
B Elaborate on the positive and negative impact of tourism on the economy. 10

OR

- A Discuss tourism potential in India? 10
B Describe eco-tourism in India? 10

- Q.5A How is GIS technology applicable in environmental management? 10
B What is environmental impact assessment (EIA) and describe the steps involved in EIA? 10

OR

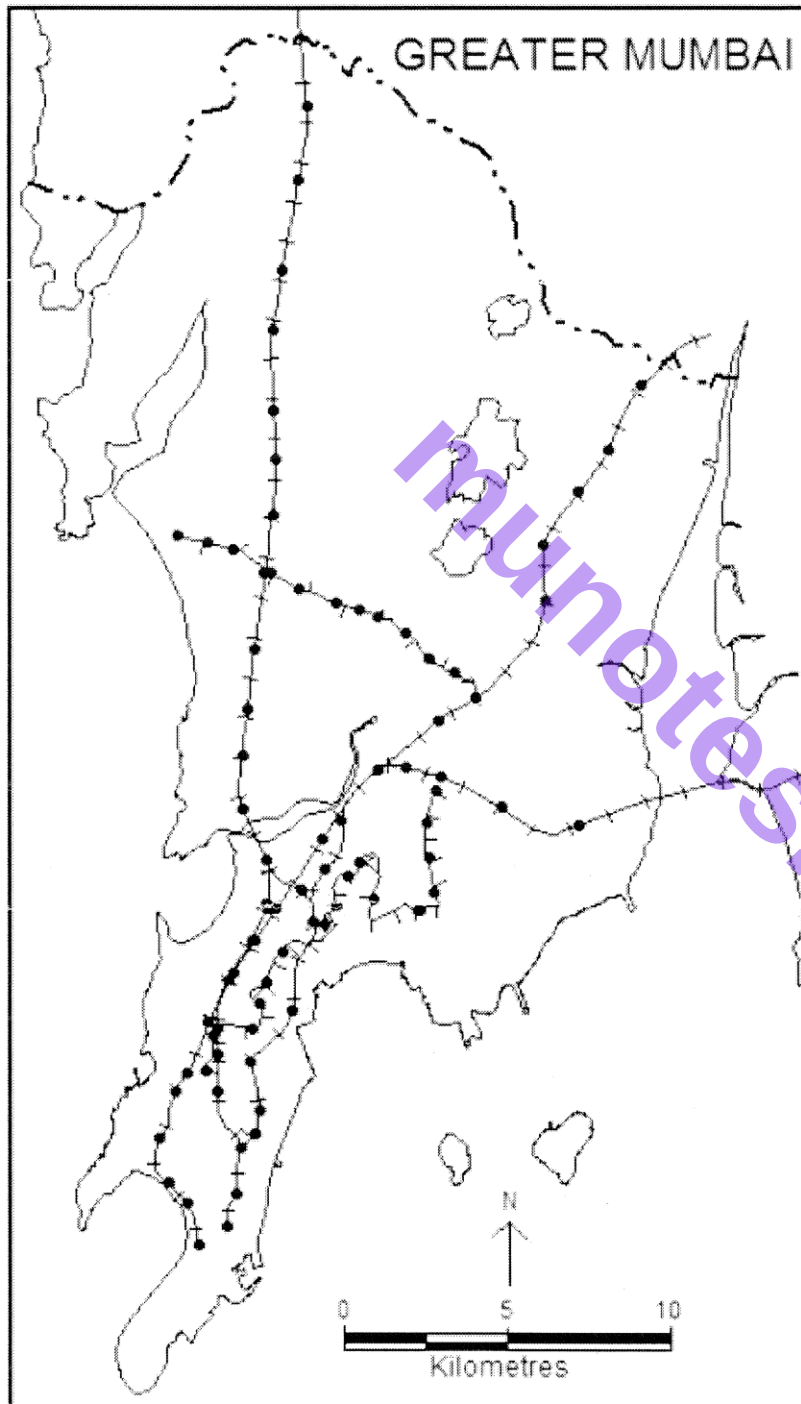
- Q.5A Discuss the 'Save Narmada Movement' in detail? 10
B Write notes on the following. 10
A)ISO 14000
B) Carbon credit

* * * * *

Que. 01. A

Seat Number : _____

Sign of Invigilator : _____

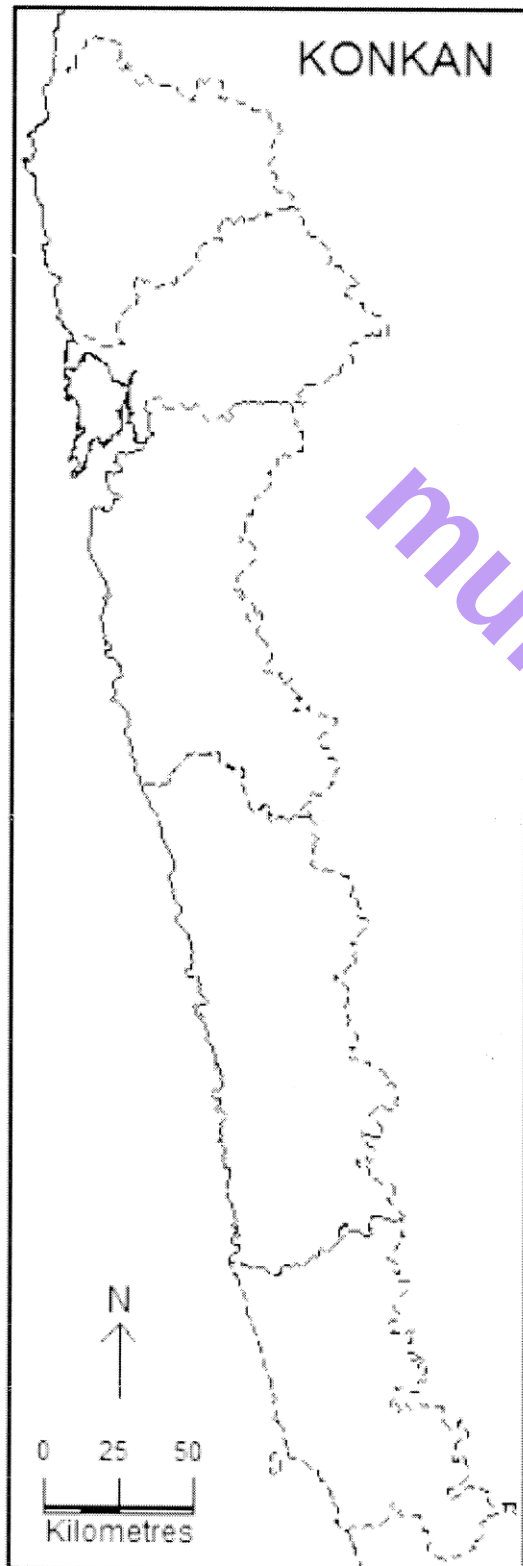

Legend : -

a)	____	_____
b)	____	_____
c)	____	_____
d)	____	_____
e)	____	_____
f)	____	_____
g)	____	_____
h)	____	_____
i)	____	_____
j)	____	_____

Que. 01. B

Seat Number : _____ Sign of Invigilator : _____

Legend : -

- a) ☐ _____
- b) ☐ _____
- c) ☐ _____
- d) ☐ _____
- e) ☐ _____
- f) ☐ _____
- g) ☐ _____
- h) ☐ _____
- i) ☐ _____
- j) ☐ _____

[वेळ: ३ तास]

[गुण:100]

तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली असल्याची खात्री करा.

- सूचना: १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) आवश्यक तेथे आकृती/नकाशे काढा.
 ३) उजव्या हाताकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
 ४) नकाशा पुरवणी उत्तरपत्रिकेस जोडा.
 ५) इंग्रजीतील प्रश्नपत्रिका मूळ मानावी.

प्र. १ अ तुम्हास पुरविलेल्या मुंबईच्या नकाशा आराखड्यात खालील बाबी दाखवा व नावे लिहा.

१०

- एक टेकडी
- मिठी नदी
- एक कचरा विल्हेवाट केंद्र (डंपिंग गाउंड)
- एक धार्मिक स्थळ
- एक पुरातत्व स्थळ
- पूरप्रवण क्षेत्र
- जुहू बीच
- हवाईवाहतुकीमुळे ध्वनी प्रदूषण क्षेत्र
- राष्ट्रीय उद्यान
- एक खाडी

ब तुम्हास पुरविलेल्या कोकणच्या नकाशा आराखड्यात खालील बाबी दाखवा व नावे लिहा.

१०

- सिंधुदुर्ग जिल्हा
- एक पक्षी अभयारण्य
- ठाणे खाडी
- रायगड जिल्ह्यातील जलविद्युत केंद्र
- थळ घाट
- रायगड जिल्ह्यातील एक किल्ला
- सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील एक थंड हवेचे ठिकाण
- रायगड जिल्ह्यातील पूरप्रवण क्षेत्र
- रत्नागिरी जिल्ह्यातील एक धार्मिक केंद्र
- सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील एक बीच

प्र.२ अ कचरा म्हणजे काय? घन-कचऱ्याचे वर्गीकरण करा.

ब कचरा व्यवस्थापन म्हणजे काय? घन कचरा व्यवस्थापनच्या प्रभावी पद्धती स्पष्ट करा.

किवा

अ घनकचराच्या विविध स्रोतांची चर्चा करा.

ब घनकचरा व्यवस्थापनाकरिता स्थानिक प्रशासनाने घेतलेला पुढाकार स्पष्ट करा.

प्र.३ अ उपासमारीची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

ब शाश्वत शेतीवर निबंध लिहा.

किवा

अ हरित व्यापारावर सविस्तर टीप लिहा.

ब उद्योगधंद्यांशी संबंधित पर्यावरणीय समस्या कोणत्या?

प्र.४ अ पर्यटनाचे विविध प्रकार विस्तृतपणे स्पष्ट करा.

ब पर्यटनाचा अर्थव्यवस्थेवरील सकारात्मक व नकारात्मक परिणामांचा तपशील द्या.

किवा

अ भारतातील पर्यटन सम्भाव्यतेची चर्चा करा?

ब भारतातील पर्यावरण अनुकूल पर्यटनाचे वर्णन करा?

प्र.५ अ पर्यावरण व्यवस्थापनात भौगोलिक माहिती प्रणाली कशी उपयुक्त आहे?

ब पर्यावरण प्रभाव मुल्यांकन म्हणजे काय? या मुल्यांकनाच्या पायऱ्यांचे वर्णन करा.

अ नर्मदा बचाव आंदोलनावर सविस्तर चर्चा करा.

ब टीपा लिहा.

१) आय एस ओ १४०००

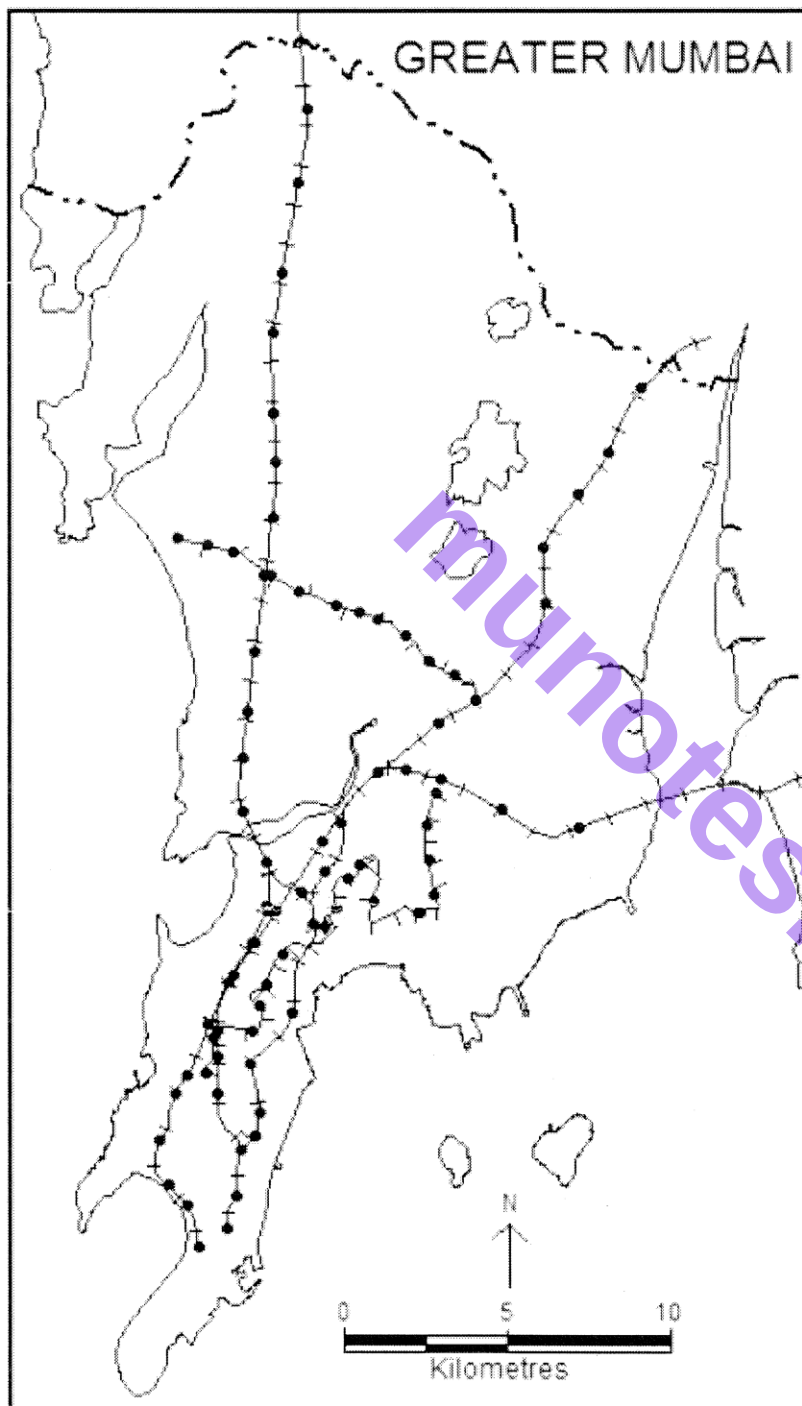
२) कार्बन क्रेडिट

* * * * *

Que. 01. A

Seat Number : _____

Sign of Invigilator : _____

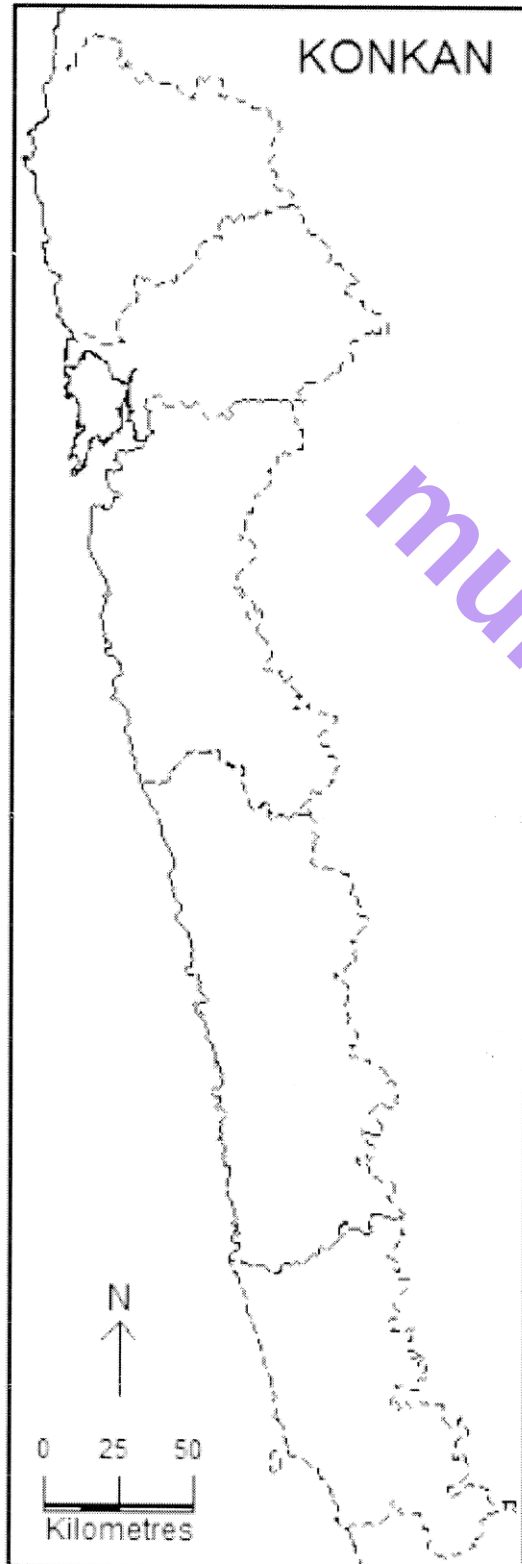

Legend :-

- a) ☐ _____
- b) ☐ _____
- c) ☐ _____
- d) ☐ _____
- e) ☐ _____
- f) ☐ _____
- g) ☐ _____
- h) ☐ _____
- i) ☐ _____
- j) ☐ _____

Que. 01. B

Seat Number : _____ Sign of Invigilator : _____

Legend : -

- a) ☐ _____
- b) ☐ _____
- c) ☐ _____
- d) ☐ _____
- e) ☐ _____
- f) ☐ _____
- g) ☐ _____
- h) ☐ _____
- i) ☐ _____
- j) ☐ _____